Moroz S. M. Intercommunication the stages of forming professionally of meaningful qualities of students of higher educational establishments and level of akreditacii to direction "Economy of enterprise".

In the article the basic are certain professionally meaningful qualities of students of economic industry and intercommunication of the stages of their forming is developed in the uchebno-vospitatel'nom process of higher educational establishments of the II level of accreditation.

Keywords: *professionally meaningful qualities, intercommunication of the stages of forming professionally of meaningful qualities of students to direction "Economy of enterprise".*

Опанасенко Н. І.
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються технології навчання майбутніх учителів початкової школи при викладанні курсу "Дидактика" за кредитно-модульною системою. Подаються завдання для самостійної роботи з "Дидактики".

Ключові слова: *педагогічні технології, процес навчання, вивчення курсу "Дидактика", кредитно-модульна система.*

Особливістю сучасного етапу розвитку нашого суспільства є необхідність докорінного покращення підготовки спеціалістів, зокрема майбутніх учителів, опанування ними основи педагогічних знань та успішного застосування їх на практиці. Саме вчителю належить провідна роль у навчанні і вихованні молодого покоління, у формуванні гармонійно розвиненої, творчої, діяльнісної особистості.

На сьогодні педагогічна наука акцентує увагу на "особистості людини, вивченні можливостей і обставин її індивідуального розвитку, умов саморозкриття і самореалізації на різних етапах її життєдіяльності [1, с. 3]". Тому важливим завданням є "створення такого освітньо-розвивального середовища, у результаті взаємодії з яким у майбутнього вчителя формується готовність до роботи на основі знання сучасних педагогічних технологій, розуміння ним своєї індивідуальності, на основі якої виробляється особистісна педагогічна концепція [1, с. 3]". Для майбутніх учителів важливо не тільки вміти застосовувати на практиці педагогічні технології, а й самим здобувати знання на їх основі.

Вивчення курсу "Дидактика" на педагогічному факультеті передбачає ознайомлення майбутніх учителів з теоретичними основами процесу навчання (предмет і завдання дидактики, сутність процесу навчання, закономірності і принципи навчання, зміст початкової освіти), а також

розкриття особливостей організації навчального процесу в сучасній початковій школі (методи навчання, форми організації навчального процесу, урок у початковій школі, контроль і оцінювання навчальних досягнень молодших школярів). У процесі вивчення цієї дисципліни студенти отримують відомості про особистісно орієнтоване навчання як оновлену парадигму сучасної освіти; дізнаються про активні й інтерактивні методи навчання, збагачують свої знання про педагогічні технології. Серед актуальних проблем дидактики виокремлено узагальнюючу тему – "Розвивальний характер навчання в сучасній початковій школі", яка інтегрує у собі всі складові цього процесу – діяльність учителя, діяльність учнів та зміст навчального матеріалу [2]. Важливо, щоб "дидактика із суто теоретичної, інформаційно-повідомлюючої навчальної дисципліни перетворювалася у теоретико-прикладну, виконуючи роль філософії освіти й навчання, методології розроблення методик і технологій навчання [3, с. 3]".

Для урізноманітнення вивчення курсу "Дидактика" на педагогічному факультеті ми пропонуємо використовувати педагогічні технології, які по-новому впливають на традиційний процес засвоєння знань, підвищують його ефективність, спрямовують його на розвиток особистості студента.

Аналіз сучасної науково-методичної літератури свідчить, що науковці (М. Гузик, Л. Коваль, Н. Наволокова, О. Пєхота, Л. Пироженко, О. Пометун, І. Прокопенко, О. Рівін та інші) приділяють значну увагу питанню розкриття змісту педагогічних технологій та їх використання на практиці.

Мета статті – показати використання педагогічних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи при викладанні курсу "Дидактика" за кредитно-модульною системою.

"Дидактика" вивчається за кредитно-модульною системою. Дисципліна складається з трьох змістових модулів: перший – теоретичні основи навчання й освіти – передбачає вивчення таких тем, як "Предмет і завдання дидактики національної школи", "Процес навчання в початковій школі", "Зміст початкової освіти", "Підручник для початкової школи"; другий – методи і принципи навчання – охоплює такі теми: "Закономірності і принципи навчання", "Методи і прийоми навчання"; третій – форми та засоби організації навчання – вміщує теми: "Засоби та форми організації навчання в початковій школі", "Нетрадиційні форми навчання в початковій школі", "Розвивальний характер навчання в сучасній початковій школі", "Контроль та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів".

У процесі вивчення курсу "Дидактика" пропонуємо використовувати елементи педагогічних технологій. Так, інтерактивне навчання є новим підходом до організації навчальної діяльності студентів. "Інтерактивне

навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету створити комфортні умови навчання, за яких кожен відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [4, с. 73]". Таке навчання сприяє побудові навчального процесу таким чином, що він проходить в умовах постійної активної взаємодії всіх студентів. "Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці) [5, с. 78]", де викладач і студент є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання.

Окремі теми з курсу "Дидактика" можна викладати за допомогою проблемної лекції. Застосування такого методу пропонуємо при вивченні тем "Методи і прийоми навчання" та "Нетрадиційні форми навчання в початковій школі". Як метод інтерактивного навчання проблемна лекція передбачає не лише передачу студенту суми знань, а й вчить його мислити. У ході такої лекції викладач створює проблемну ситуацію й аналізує шляхи її розв'язання. Це покращує засвоєння студентами фактичного матеріалу, розвиває їх творче мислення.

У практичній педагогічній діяльності використовуються такі форми навчання студентів: групова, парна, фронтальна, індивідуальна робота студента [6]. Застосування групової форми навчання на практичних і лабораторних заняттях з "Дидактики" передбачає залучення студентів до активної участі в процесі оволодіння програмовим матеріалом. Технологія групової навчальної діяльності передбачає об'єднання у групи чотирьох – п'яти осіб. Група формується на основі особистісних переваг студентів, обирається консультант, розподіляються обов'язки. Робота в групах будується за принципом рівноправності. Так, вивчаючи матеріал про класифікації методів навчання, застосовуємо групову форму роботи, згідно з якою студенти, об'єднані в малі групи, виконують як спільні, так і диференційовані завдання. У ході організації роботи в групі, перед усіма учасниками ставиться спільна мета. Наприклад, закріпити поняття про методи навчання, ознайомитися з різними підходами до класифікації методів навчання, навчитися підбирати та використовувати методи в навчальній діяльності. Потім кожен студент отримує конкретне завдання: назвати та охарактеризувати методи, що належать до методів стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності, проаналізувати педагогічну ситуацію та назвати методи, які були використані; проаналізувавши педагогічну ситуацію, дати відповідь на запитання про те, чи вдало були підібрані методи; звернувшись до висловлювань відомих педагогів минулого, виписати їх судження про методи навчання та обґрунтувати (з погляду сьогодення) актуальність

тверджень і т. ін. Кожен студент має конкретне завдання, за виконання якого він публічно звітується. Від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою завдання. Кожен член групи працює на успіх товаришів, допомагаючи один одному й оцінюючи досягнення інших. У процесі обговорення певних питань виникають проблемні ситуації, на які студенти мають знайти правильну відповідь. В такому випадку викладач, виступаючи як організатор навчального процесу, має виконувати функцію координатора і партнера.

У ході обговорення відбувається перевірка засвоєних знань, співставлення виучуваного матеріалу з попередньо вивченим, щоб прослідкувати збереження взаємозв'язку між поняттями. Робота кожного члена групи оцінюється.

Отож, групова форма роботи передбачає систематичну участь кожного студента в навчанні всіх. Важливу роль відіграє спілкування і взаємодія студентів один з одним.

Фронтальна (колективна) форма навчання використовується як на практичних, так і на лабораторних заняттях. Як правило, лабораторні заняття ми проводимо на базі школи-лабораторії № 7. Студенти спостерігають та аналізують побачені уроки. Зокрема, під час опанування теми "Засоби та форми організації навчання в початковій школі" студентам пропонується два види завдань: подивитися фрагмент уроку, скласти план-конспект уроку (вказати тип уроку, чітко визначити макро- і мікроструктуру, детально розписати кожен етап уроку). Наприкінці заняття кожен студент зачитує план-конспект того типу уроку, який він обрав. Проводиться самооцінка, оцінка роботи студентів один одного. Відбувається узагальнення та систематизація знань студентів. Дана форма навчання передбачає використання у практичній роботі методів колективного обговорення питань.

Також, на лабораторних заняттях ми нерідко використовуємо методи ситуативного моделювання, зокрема імітаційні ігри. Наприклад, один студент проводить урок за заздалегідь підготовленим планом-конспектом, а решта студентів виконують роль учнів певного класу. По закінченню уроку відбувається його обговорення та аналіз.

Важливою процедурою імітації є обговорення отриманих результатів діяльності та усвідомлення майбутніми вчителями причинно-наслідкових зв'язків, які можна простежити, аналізуючи результати імітації. Такі імітаційні ігри сприяють застосуванню на практиці вміння вирішувати проблемні ситуації.

Використання елементів технології особистісно орієнтованого

навчання у вивченні “Дидактики” сприяє „формуванню творчої особистості, діяльність якої відрізняється новизною, неповторністю, оригінальністю, для якої потреба в творчості є життєвою потребою, а творчий стиль діяльності – найбільш характерним [1, с. 121]”. Ця технологія забезпечує розвиток індивідуальності та пізнавальних здібностей особистості, допомагає їй пізнати себе, самовизначитися і самореалізуватися.

Досить цікавою є технологія навчального співробітництва, в основу якої покладено вміння організовувати процес навчання на основі співпраці, співтворчості викладача і студентів. Ця технологія передбачає побудову навчання на основі активної взаємодії всіх учасників навчального процесу з використанням різноманітних засобів інформації, діалогічного характеру навчання [7]. Важливим у цьому випадку є використання методів опрацювання дискусійних питань (займи позицію, зміни позицію, дискусія та інші). Вивчаючи курс “Дидактика”, їх можна використовувати під час аналізу педагогічних ситуацій. Наприклад, при вивченні теми “Контроль та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів”, користуючись навчальним посібником Я. Кодлюк “Тестові завдання з дидактики початкової школи”, студентам пропонуємо, на основі висловлювання Ш. Амонашвілі про те, що “оцінка – це милиці кульгавої педагогіки [8, с. 55]”, взяти участь у дискусії, поставивши перед ними завдання: Обґрунтуйте висловлювання. Висловіть своє міркування про місце і роль оцінок у навчально-виховному процесі. У ході опанування теми “Підручник для початкової школи”, перед студентами постають завдання довести, “що саме з аналізу підручників можна дійти висновку щодо домінуючих на час їх створення методологічних установок, дидактичних і методичних засад”, “чому в умовах особистісно орієнтованого навчання варто посилити розвивальну спрямованість підручника [8, с. 32]”. Вивчаючи тему “Засоби та форми організації навчання в початковій школі”, пропонуємо студентам з практикуму А. Кузьмінського, Л. Вовк, В. Омеляненка “Педагогіка: завдання і ситуації” педагогічну ситуацію і відповідно до неї ставимо запитання для дискусії: висловіть свою думку щодо дій учителів на цих уроках; у чому виявилися дидактичні помилки вчителів; у чому ви вбачаєте ефективність методів і прийомів, що їх використали вчителі на цих уроках? У процесі вивчення цієї теми, цікавим для студентів буде завдання такого типу: змоделювати систему організації навчання у школі майбутнього на засадах гуманізму і демократизму, виходячи з позиції “Коли б директором був я” [9, с. 114-115].

З курсу “Дидактика” нами розроблена тематика завдань для самостійної роботи таким чином, щоб вони сприяли розвитку інтересу в студентів до педагогічних знань, що врешті-решт поступово стимулюватиме утвердження

їх педагогічного мислення і формуватиме педагогічну культуру. Наведемо приклад тематики індивідуальних завдань для самостійного опрацювання: "Процес навчання в сучасній початковій школі", "Традиції навчання в школах України", "Реформування змісту початкової освіти", "Вимоги до підручників для початкової школи", "Традиційні принципи навчання в роботах класиків педагогіки, їх сучасний зміст (на основі праць Я. А. Коменського, К. Д. Ушинського)", "Різні підходи до класифікацій методів навчання", "Використання комп'ютерів у навчальному процесі початкової школи", "Значення дидактичної гри в початкових класах", "Міжпредметні зв'язки як засіб інтеграції змісту початкової освіти", "Навчально-виховний процес у малокомплектній школі", "Дидактичні вимоги до проведення уроків у перших класах", "Роль оцінки у навчанні молодших школярів", "Шляхи реалізації розвивальної функції навчання на уроках у початковій школі", "Формування у молодших школярів організованості в навчальній діяльності", "Моніторинг якості початкової освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід" та інші. Також розроблені завдання до кожної теми для самостійної роботи в модульному середовищі. Наведемо приклад таких завдань: тема "Предмет і завдання дидактики національної школи" – *Завдання 1.* Дати визначення дидактики, її виникнення та розвиток. *Завдання 2.* Назвати вітчизняних дидактів і їх внесок у розвиток цієї галузі. *Завдання 3.* А. Дістервег вважав, що освіта полягає не в кількості знань, а в розумінні та в умілому застосуванні всього того, що знаєш. Прокоментуйте це твердження. *Завдання 4.* Розкрити зміст української народної дидактики. *Завдання 5.* Пояснити зв'язок дидактики з методиками викладання навчальних дисциплін. *Завдання 6.* Назвіть, яка із проблем сучасної дидактики початкового навчання безпосередньо пов'язана з оновленням змісту освіти. *Завдання 7.* Що є предметом вивчення дидактики? Обґрунтуйте відповідь. *Завдання 8.* Вкажіть ознаки, які характеризують молодшого школяра як суб'єкта навчальної діяльності. *Завдання 9.* Обґрунтуйте важливість формування у молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до світу. Чому в умовах сьогодення одним із пріоритетних завдань початкової школи визнано розвиток у молодших школярів творчих здібностей?; тема "Процес навчання в початковій школі". – *Завдання 1.* Охарактеризувати навчально-виховний процес у малокомплектній школі. *Завдання 2.* Охарактеризувати процес навчання в сучасній початковій школі. *Завдання 3.* У чому проявляється двосторонній характер процесу навчання? *Завдання 4.* Вкажіть основні ланки процесу навчання. *Завдання 5.* Вкажіть структуру навчальної діяльності. *Завдання 6.* Вкажіть функції процесу навчання. *Завдання 7.* Вкажіть, яка із функцій навчання передбачає реалізацію в навчальному процесі таких завдань:

розвиток психічних процесів, формування загальнонавчальних умінь і навичок, розвиток творчих здібностей. *Завдання 8.* Розкрийте дидактичну цінність одного із підходів методики розвивального навчання: "Допоможіть дитині зробити це самій". *Завдання 9.* Виділіть та охарактеризуйте основні шляхи формування у молодших школярів пізнавальних інтересів. Доведіть, що пізнавальний інтерес може виступати як мотив учіння, як засіб навчання, як якість особистості школяра та ін.

Вивчаючи протягом двох семестрів цю дисципліну, студент на практичних і лабораторних заняттях може отримати максимальну кількість балів – п'ятдесят. При цьому, паралельно виконуючи завдання самостійної роботи, він може отримати двадцять балів. Формою підсумкового контролю є іспит, який складається за допомогою тестових завдань. Максимально за іспит студент може отримати тридцять балів.

Отже, опановуючи курс "Дидактика", студенти вивчають філософські засади основ навчання та освіти, теоретичні основи навчання. Вчаться застосовувати на практиці набуті теоретичні знання, зокрема, вміло підбирати методи, засоби, форми навчання учнів, забезпечувати розвиток їх творчих можливостей, здібностей. Використовуючи елементи педагогічних технологій у процесі вивчення навчальної дисципліни, ми, таким чином, активізуємо процес засвоєння знань, надаємо йому творчого характеру, будуємо роботу студентів на співпраці, взаємонавчанні. В таких умовах організації процесу навчання відбувається не лише накопичення знань студентами, а й формування справжньої особистості, педагога з високою педагогічною культурою.

Використана література:

1. Освітні технології : навчально-методичний посібник / О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська ; за заг. ред. О. М. Пєхоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
2. Педагогіка початкової школи: програма навчальної дисципліни (за вимогами кредитно-модульної системи) / [уклад. : Я. П. Кодлюк, З. М. Онишків]. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. – 70 с.
3. *Бондар В. І.* Дидактика : підручник [для студентів вищих педагогічних навчальних закладів] / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
4. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х. : Основа, 2009. – 176 с.
5. *Ярошинська О. О.* Дидактика : навчально-методичний посібник / О. О. Ярошинська. – Умань : РВЦ "Софія", 2007. – 192 с.
6. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх вчителів / Н. Г. Баліцька, О. А. Біда, Г. Л. Волошина та ін. ; за ред. Н. С. Побірченко. – К. : Науковий світ, 2003. – 138 с.
7. *Коваль Л.* Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання навчальних технологій у процесі викладання математики / Л. Коваль // Початкова школа. – 2004. – № 11. – С. 50-54.
8. *Кодлюк Я. П.* Тестові завдання з дидактики початкової школи : навчальний посібник / Я. П. Кодлюк. – Тернопіль : ТНПУ, 2006. – 64 с.

9. *Кузьмінський А. І.* Педагогіка: завдання і ситуації : практикум / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 429 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).

ОПАНАСЕНКО Н. И. Использование педагогических технологий в подготовке будущих учителей начальной школы.

В статье рассматриваются технологии обучения будущих учителей начальной школы в ходе изучения курса "Дидактика" по кредитно-модульной системе. Представлены задания для самостоятельной работы по "Дидактике".

Ключевые слова: *педагогические технологии, процесс обучения, изучение курса "Дидактика", кредитно-модульная система.*

OPANASENKO N. I. Usage of pedagogical technologies at opening-up of the future teachers of an elementary school.

In the article the technologies of training of the future teachers of an elementary school are esteemed during analysis of a course "Didactics" behind a credit-modular system. The tasks for independent robots "Didactics" are submitted.

Keywords*: pedagogical technologies, learning process, analysis of a course "Didactics", credit-modular system.*

Рижиков В. С.
Міжрегіональна академія управління персоналом
Кіровоградський інститут імені Святого Миколая

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РОЗБУДОВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

У статті розкриваються теоретичні основи змісту та значення розвитку юридичної освіти в Україні, зміни та завдання вищої школи щодо професійної підготовки юристів. Основні принципи універсальності вищої юридичної освіти, тенденції і проблеми в системі вищої юридичної освіти дозволяють окреслити шість напрямків універсальності розвитку юридичної освіти в умовах ринкової економіки, характеристика яких наводиться в тексті статті.

Ключові слова: *універсальність освіти, зміст юридичної освіти, професійна підготовка юристів.*

Значні розробки щодо зазначеної наукової проблеми існують у галузі професійної педагогіки, юридичної психології, зокрема, це праці С. Бочарової, О. Бандурки, В. Васильева, А. Коновалової, К. Левітана, А. Ліготського, В. Шепітько, Ю. Чуфаровського, М. Порубова, О. Порубова, Г. Яворської.

Юридична освіта в Україні – це ключова галузь вищої освіти в нинішній соціально-економічній ситуації, коли народ бореться за свою державність. Будівництво правової держави, реформи політичної і суддівсько-правової системи вимагають нагального розвитку юридичної освіти в Україні [3, 4] .